

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΒΙΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΕΞΟΧΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΙ ΔΑΙΜΩΝ

Δύο εικόνες 'Ιακώβου Πάλμα του Πρεσβυτέρου (1540—1588), κληθέντος ούτω πρὸς διαστολήν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, 'Ιακώβου Πάλμα τοῦ Νεωτέρου (1544—1628), ἀμφοτέρων ζωγράφων τῆς ἐνετικῆς σχολῆς, ἥτις διέπρεψε καὶ πᾶσαν ἄλλην ὑπερέβη ἐπὶ λαμπρῷ χρωματισμῷ, εὐρίσκονται ἐν Βενετίᾳ. Ἡ πρώτη παριστᾷ τὴν προσδοκίαν τῆς Δευτέρας Παρουσίας (Giudizio Universale), ἐν ᾗ ὁ Πάλμας ἀπεικόνισεν ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων τοὺς θεοληκτικούς τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ χορακτῆρας. Ἡ ἐτέρα εἶναι ἡ τῆς Κολάσεως· ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ἡ αὐτὴ γυναικεῖα μορφή παρίσταται ὑπὸ δαιμόνων ἀφαρπαζομένη. Ἡ δὲ λύσις τοῦ αἰνίγματος εὐχερὴς: μετὰ τὸ πέρας τῆς πρώτης καὶ τὴν ἑναρξιν τῆς δευτέρας εἰκόνας, ἡ τοῦ καλλιτέχνου ἐρωμένη εἶχεν ὀλισθήσει ἐκ τοῦ παραδείσου τοῦ Πάλμα εἰς τὸν παράδεισον τῆς Εὐας, ὅπου ὁ ὄφις, ἤτοι ὁ Διάβολος.

Δὲν θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ Βενετὸς ζωγράφος ἐπιτυχῶς ὥρισε διὰ τοῦ χρωστικῆς τὴν σημασίαν τοῦ γαλλικοῦ *pendant* ἢ ὁμοζύγιον; ἡ μία εἰκὼν δὲν εἶναι ἀκριβῶς τὸ *pendant* ἢ τὸ ὁμοζύγιον τῆς ἄλλης;

Η ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΕΙΚΩΝ

Γάλλος καλλιτέχνης τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, σύγχρονος καὶ φίλος τοῦ διασήμευ Greuse, ἐζωγράφει ποτὲ εἰκόνα τὸν Ὑμέναιον παριστῶσαν, παραγγελεθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ ἐρώντος νέου, μέλλοντος ὅσον οὕπω νὰ νυμφευθῇ.

«Ἐπιθυμῶ, ἔλεγε τῷ ζωγράφῳ ὁ τρυφερὸς νεανίας, ὁ Ὑμέναιος νὰ συνοδεύηται ὑπὸ πασῶν τῶν Χαρίτων, νὰ εἶναι ὡραιότερος τοῦ Ἀδωνιδος,

νὰ κρατῇ δᾶδα λαμπροτέραν τῆς τοῦ Ἑρωτος· κάμε τέλος τὰ ἀδύνατα δυνατά, βάλε ὅλην σου τὴν τέχνην καὶ ἐγὼ θέλω πληρῶσαι τὴν εἰκόνα ἐπαξίως τῆς ὡραιότητος αὐτῆς». Ὁ καλλιτέχνης, γινώσκων τοῦ νέου τὸ ἐλευθέριον, οὐδὲν παρημέλησεν ὅπως καταστήσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ ὅσον οἶόν τε τέλειον καὶ ἀποπερατώνσας ἐκόμισε τὴν εἰκόνα τῷ μελλονύμφῳ τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου. Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐδείχθη λίαν εὐχαριστήμενος· εὕρισκεν ἐν τῷ ἔργῳ πλείστας ὅσας ἐλλείψεις.

—Τὸ πρόσωπον τοῦτο, ἔλεγε, στερεῖται ζωηρότητος, δὲν ἔχει τὴν ἐμπρέπουσαν χάριν, οἱ ὀφθαλμοί... ἡ χροιά... τὸ σῶμα... τέλος δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδέα ἣν περὶ τοῦ Ὑμεναίου ἐσχημάτισα. Ἐδωκας αὐτῷ μετρίαν καλλονήν, ὅθεν καὶ μετρίως θέλω σὲ ἀνταμείψει.

—Ἐχετε δίκαιον νὰ παραπονεῖσθε διὰ τὸ ἔργον μου, παρετῆρει ὁ ζωγράφος, ὅστις εἶχεν ἴσῃν τῇ τέχνῃ ἀγχίνουσαν, ἡ εἰκὼν δὲν εἶναι πραγματικῶς ὅποια ἔπρεπε, πλὴν δὲν εἶναι ἐξέτι ζηρά. Τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶναι τῷ ὄντι ὑπόσκιον, ἀλλὰ διὰ νὰ σας εἶπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν τὰ χρώματά μου δὲν ἀναδεικνύονται ἀμέσως κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας. Θέλω σᾶς ἐπαναφέρει τὴν εἰκόνα μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων μηνῶν καὶ τότε θέλετε μοὶ τὴν πληρῶσαι ἐπαξίως τῆς ὡραιότητος αὐτῆς.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ νέος ἐνυμφεύθη· ἀρκετὸς δὲ χρόνος παρήλθε, πρὶν ἢ ὁ καλλιτέχνης ἐπανακάμψῃ· τέλος ἐνεφανίσθη κομίζων τὴν πολύτιμον εἰκόνα.

—Ὅποια διαφορά! ἀνέκραξεν ἐκθαμβὸς ὁ νεόνυμφος βλέπων αὐτήν, δὲν τὴν ἀναγνωρίζω πλέον. Καλῶς μοὶ εἶπες ὅτι ὁ χρόνος θὰ τὴν καλλιτερεύσῃ. Θυμᾶζω τὴν ἐπὶ τῶν χρωμάτων ἐπίδρασιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τὴν τέχνην σου. Πλὴν τί νὰ σε εἶπω; Τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον φαιδρόν, οἱ ὀφθαλμοὶ παρὰ πολὺ ζωηροί, ἡ χροιά εἰς τὸ ἑπακρον ἀνθηρά,

αί φλόγες τοῦ Ὑμεναίου ὑπερμέτρως ζωηραί, ἐνῷ πρέπει νὰ φαίνωνται ἥττον λαμπραὶ ἢ αἱ τοῦ Ἑρωτος, διότι εἶναι φλόγες διαρκεῖς· ἐξ ἄλλου δὲ μέρους καὶ ἡ στάσις αὕτη τοῦ Ὑμεναίου δὲν μοι φαίνεται λίαν ἐπιτυχής· ἔχει ὑπερβάλλουσαν εὐκίνησιν, κἄτι τι εὐτράπελον, σχεδὸν ἄσμενον, τὸ ὁποῖον δὲν ἡξέυρω κατὰ πόσον ἀρμόζει εἰς τὴν περίστασιν. Τί νὰ σε εἶπω, φίλε μου, ἡ εἰκὼν εἶναι ἀναντιροήτως ωραία, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ οὕτω τὸν Ὑμεναίον.

—Καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησε μειδιῶν ὁ ζωγράφος, ὅ,τι προεῖδον συνέβη· ὁ Ὑμεναῖος παρίσταται τώρα ἥττον ωραίος ἐν τῇ ἰδέᾳ σας παρ' ὅ,τι εἶναι ἐν τῇ εἰκόνι μου· πρὸ τριῶν μηνῶν εἶχε συμβῆ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ εἰκὼν μου ἥτις μεταβάλλεται, εἶναι ἡ φαντασία σας· τότε εἰσθε ἐραστής, τώρα δὲ σύζυγος.

Δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐντεῦθεν ὅτι ὁ Ὑμεναῖος ἔχει τι τοῦ χαμαιλέοντος καὶ δὲν ἀπεικονίζεται; Ἀλλ' ὁ σοφὸς Γκυζὼ δὲν ἐξήτει τὸν Ἑρωτα ἐν τῷ γάμῳ ¹⁾, ἤτοι ἐν τῷ Ὑμεναίῳ; Καὶ τίς οἶδε μὴ συνέγραψε τὸ ωραῖον τοῦτο βιβλίον, ἵνα διαψεύσῃ τοὺς κακογλώσσους ἐκείνους, τὸν Ριβαρὸλ καὶ τὸν Βύρων, εἰπόντας, ὁ μὲν ὅτι «ὁ γάμος διαδέχεται τὸν ἔρωτα, ὡς ὁ καπνὸς τὴν φλόγα»· ὁ δὲ ὅτι «ὁ γάμος γεννᾶται ἐκ τοῦ ἔρωτος ὡς τὸ ὄζος ἐκ τοῦ οἴνου», ἢ ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον «τὸ ξύδι ἀπὸ τοῦ κρασί».

ΚΑΙΗΛΟΣ ΚΑΙ ΓΑΤΤΟΣ

Ὁ Ἅγιος Ρανιέρης, ὁ νῦν πολιοῦχος τῆς Πίσης, οὗ ἡ εὐχὴ εἶη ἐφ' ἀπάντων ἡμῶν, ἦτο ἀκίλαστός τις νεανίας, διαβόητος ἐργολάβος τῶν παρελθόντων αἰώνων, τὴν ὁδὸν τοῦ Σαλωμώντος ἐπὶ πολλὰ ἔτη πορευθεὶς, λέγει ἡμῖν ἡ ἱστορία. Ἡ ἱστορία ὅμως προστίθισιν ὅτι, ἐγκαίρως ἐνωτισθεὶς ὑπὸ θείας ὁπτασίας, ὑπὸ θεσπέμπτου αἰετοῦ λαμπυρὸν ἔχοντας τὸ ράμφος—διότι ἐν τῷ βίῳ τῶν ἁγίων τὰ ζῶα διεδραμάτισαν σπουδαίωτατα πρόσωπα—, κατέλιπε τὴν λεωφόρον τῆς ἀπωλείας, τραπείς τὴν διὰ τῆς μετανοίας εἰς τὴν σωτηρίαν ἄγρουν. Ὅθεν ἐσώθη καὶ σώζει· ἐγένετο ἅγιος, ἔκαμε πολλὰ θαύματα, ἅπερ ἡ εὐσεβεία δύο διασήμεων ζωγράφων, τοῦ Σίμωνος Μέρμη, τοῦ καὶ γλύπτου, φίλου τοῦ Πετράρχου, καὶ Ἀντωνίου τοῦ Βενετοῦ (Veneziano) δὲν ἡμέλησε ν' ἀπεικονίσῃ πρὸς οἰκοδομὴν ἐπὶ τῶν τοιχῶν τοῦ ἐν Πίσῃ Κοιμητηρίου (Campo Santo) καὶ κατέστη ὁ ἐπίσημος τῶν Πισητῶν πρεσβυτῆς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ὑψίστου, ἅμα δὲ καὶ ὁ αὐστηρὸς τιμωρὸς τῶν καπηλευμένων τὴν παυσίλυπον ἐπίνοιαν τοῦ φυτεύσαντος τὸν ἀμπέλωνα Νῶε.

Ὑδρογραφία τις Ἀντωνίου τοῦ Βενετοῦ (1310—1383) παριστᾷ τὸν ἅγιον Ρανιέρην, δεικνύοντα χονδρῶ τινι καπῆλῳ γάττον ἰστάμενον ἐπὶ βυτίου, κοινῶς βαρέλας. Εἶναι δὲ ὁ γάττος ἐκεῖνος ὁ Ὁζαποδῶ, ὁ Διάβολος, ὅστις θὰ πάρῃ τὸν κάπηλον, διότι ἐβάπτισεν οὗτος τὸν οἶνον, ὡς ἀποδεικνύει αὐτῷ ὁ ἅγιος τὴν νοθείαν διὰ τοῦ θαυμασίου τούτου τρόπου· Λέγει πρὸς τὸν κάπηλον νὰ χύσῃ ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ μικράν τινα οἶνου ποσότητα, καὶ ὦ τοῦ θαύματος! ὁ οἶνος διέρχεται καὶ τὸ ὕδωρ μένει ἐντὸς τοῦ κόλπου πρὸς μεγίστην τοῦ καπῆλου κατασχύνην. Σήμερον ὅμως δυστυχῶς κάπηλοι—βαπτισταί— Ἰωάννη ἀναριθμητοί, οὐδαμοῦ δὲ ἅγιος Ρανιέρης τιμωρός.

ΣΠΙΝΕΛΛΗΣ ΚΑΙ ΕΩΣΦΟΡΟΣ

Ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπενόησαν τὰς ἐπαναστάσεις, ὡς κομπάζοντες δοξάζουσι περὶ ἐαυτῶν οἱ Ἀγγλοὶ τῶν χρόνων Καρόλου τοῦ Α' (1600—1648), οἱ Γάλλοι τοῦ 1789, 1830, 1848, 1872 καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτῶν λαοί, μαρτυροῦσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ, οἵτινες καὶ ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ δεινὸν ἥγαγον κατ' αὐτοῦ πόλεμον, ὃν ἐψάλεν ἡ εὐσεβὴς τοῦ Μιλτωνος μούσα. Πρὸ δὲ τοῦ ἁγγλοῦ ποιητοῦ, Σπινέλλος Σπινέλλη, ὁ Πρεσβύτερος, ζωγράφος ἐξ Ἀρητίου, περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας, ἀπεικόνισεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Μητροπόλει (Duomo Vecchio) τῆς πατρίδος αὐτοῦ τὴν Πτώσιν τῶν ἀποστατῶν ἀγγέλων. Ἀλλ' ἐξ ὑπερβάλλοντος εὐσεβείας ζήλου παρέστησε τὸν ταλαίπωρον Ἑωσφόρον, τοσοῦτον εἰδεχθῆ καὶ ἀπαίσιον, τοσοῦτο τὴν μορφήν φρικτέον καὶ ἀποτρόπαιον, ὥστε αὐτὸς οὗτος ὁ ζωγράφος κατελήφθη ὑπὸ τρόμου ἐκ τῆς θέας τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἐγένετο μελαγχολικὸς καὶ περιδεής· ἐβλεπεν ἀδιακόπως ἐν ὄνειρῳ τὸν Δαίμονα, περιβεβλημένον ὄφεις, ἀποπνέοντα φλόγας καὶ λέγοντα αὐτῷ ἀπειλητικῶς: «Δέν μου λές, καλέ μου, ποῦ με εἶδες καὶ με παρέστησες τέτοιον; ἐγὼ θὰ σου δεῖξω, κακοῦργε.» Καὶ ἐσαλεύθησαν αἱ φρένες τοῦ ἀτυχοῦς ζωγράφου, θῦμα τοῦ εὐσεβοῦς αὐτοῦ ζήλου γενομένου. Ὁ πολύτροπος πρίγκιψ τοῦ Ταυερὰν δὲν εἶχεν εἰσέτι γεννηθῆ, ἵνα δογματίσῃ ὅτι «ὁ πολὺς ζήλος βλάπτει.»

Ε. Κ. ΑΣΩΠΙΟΣ

1) L'Amour dans le mariage, γνωστὸν αὐτοῦ σύγγραμμα.